

Η Λειτουργία του Κοινοτικού Συστήματος στην Παλαίφατη και Θρακοπαράλια Μητρόπολη Σηλυβρίας

- **Ιστορικά έγγραφα εκ του σωζομένου κοινοτικού κώδικος της Μητροπόλεως Σηλυβρίας**
- **Το Κοινοτικό σύστημα ως μορφή Τοπικής Αυτοδιοικήσεως κατά την Οθωμανοκρατία υπήρξε θεσμός επιβιώσεως των Ρωμαϊκών Κοινοτήτων**
- **Οι εφοροδημογέροντες σε συνεργασία με τους εκκλησιαστικούς και σχολικούς εφοροεπιτρόπους υπό την προεδρία των εκάστοτε Μητροπολιτών Σηλυβρίας συνέβαλαν στην ανάπτυξη και πρόοδο των Ελληνορθόξων Ενοριών**

Μετά την κατάλυση του βυζαντινού κράτους και την επικράτηση των Οθωμανών στην καθ' ημάς Ανατολή ο μόνος θεσμός που επεβίωσε μέσα στους «σκοτεινούς αιώνες» της επαράτου δουλείας και υπήρξε η όντως «Κιβωτός της Σωτηρίας» των υπόδουλων Ρωμιών ήταν το Οικουμενικό Πατριαρχείο, το οποίο μεριμνούσε δια των εκάστοτε Πατριαρχών, της Αγίας και Ιεράς Πατριαρχικής Συνόδου και των κατά τόπους Μητροπολιτών για την άρτια οργάνωση, πρόοδο και ανάπτυξη των ρωμαϊκών κοινοτήτων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Οι Ελληνορθόδοξες κοινότητες, οργανωμένες σε ενορίες, οι όποιες ανήκαν στο Rum Millet, επιβίωσαν παρά τις δυσβάστακτες αντιξοότητες χάρη στα προνόμια που είχαν παραχωρηθεί στο Οικουμενικό Πατριαρχείο από της εποχής του Μωάμεθ Β΄ του Πορθητού. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο ως «Εθναρχούσα Εκκλησία» και θεσμός του Γένους επέτυχε συν τω χρόνω, με σύνεση και διάκριση, να ενισχύσει την ίδρυση και οργάνωση ενός άλλου παράλληλου ζωτικής σημασίας θεσμού, που ήταν η «κοινότητα», όπου ο οθωμανοκρατούμενος ελληνισμός οργάνωσε κοινωνικά, εκκλησιαστικά, εκπαιδευτικά και οικονομικά τη ζωή του εντός του πλαισίου το οποίο όριζαν τα παραχωρηθέντα υπό των Σουλτάνων Προνόμια μέχρι και τα μέσα του 19 ου αιώνα.

Η μεγάλη τομή για την ανάπτυξη και πρόοδο των ελληνορθόδοξων κοινοτήτων συνετελέσθη με την έκδοση από τον Σουλτάνο Αβδούλ Μετζήτ (1839-1861) δύο υψίστων Σουλτανικών Διαταγμάτων: α) του Χαττ-ι-Σερίφ του Γκιουλχανέ δια του οποίου άρχισε η περίοδος των Τανζιμάτων (μεταρρυθμίσεων) και ανεγνωρίζετο για πρώτη φορά η ισότητα των Χριστιανών και Ιουδαίων προς τους Μουσουλμάνους υπηκόους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ειδικότερα εδίδετο η υπόσχεση σεβασμού της τιμής και της περιουσίας όλων γενικά των υπηκόων του Σουλτάνου, μεταρρυθμίσεων στην απονομή της δικαιοσύνης και καταργήσεως της εκληπτορίας (που καθιστούσε εξοντωτικό το φορολογικό σύστημα) και της γενικής υποχρεωτικής στρατείας. Και β) το Χαττ-ι-Χουμαγιούν, το οποίο, όπως γράφει ο πολύς ιστορικός Μητροπολίτης Ηρακλείας Φιλάρετος Βαφείδης, «... ανεγνώριζε τας πνευματικές προνομίας και ατελείας των χριστιανικών κοινοτήτων, εξησφάλιζε την πλήρη θρησκευτικήν ελευθερίαν των διαφόρων θρησκευμάτων, παρεχώρει την άδειαν του

εγείρειν και επισκευάζειν ναούς, σχολεία και φιλανθρωπικά ιδρύματα, απέκρουσε την βιαίαν ανεξιθρησκείαν, διεκήρυττε την πλήρη ισότητα των υπηκόων, απηγόρευε την προτίμησιν θρησκευτικής τινος κοινότητος υπέρ την άλλην, παρείχεν εις πάντας το δίκαιον του αναλαμβάνειν διάφορα αξιώματα και επισκέπτεσθαι τα σχολεία του κράτους, διέτασσε το καταρτισμόν μικτών δικαστηρίων, επέτρεπε την εξαγοράν της στρατιωτικής υπηρεσίας και το δίκαιον του έχειν τους ξένους ιδιοκτησίας, επέβαλλε απόλυτον ανεξιθρησκείαν...».

Ο καθηγητής Χαράλαμπος Παπαστάθης αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «στην πράξη η αυτοδιοίκηση των μη μουσουλμανικών πληθυσμών περιοριζόταν μέσα σε θρησκευτικά πλαίσια. Συγκεκριμένα: α) στα καθαρώς θρησκευτικά ζητήματα, όπως ήταν η εκλογή και η ισοβιότητα των επισκόπων, η ανέγερση ναών, β) σε θεσμούς που είχαν προέχοντα θρησκευτικό χαρακτήρα, όπως τη μνηστεία, το γάμο, το διαζύγιο, τη διατροφή των συζύγων, τις διαθήκες, καθώς και το εφαρμοστέο ουσιαστικό και δικονομικό δίκαιο και την άσκηση της δικαστικής εξουσίας, και γ) στη σύσταση, οργάνωση και λειτουργία των κοινοτικών, φιλανθρωπικών και πολιτιστικών συσσωματώσεων, ακριβώς επειδή κριτήριο για τη συγκρότησή τους ήταν η θρησκευτική ομολογία των μελών τους».

Ύστερα από την έκδοση των δύο παραπάνω Σουλτανικών Φιρμανίων, τα οποία αναγνώριζαν και διατηρούσαν σε ισχύ όλα τα προνόμια που είχαν χορηγήσει οι σουλτάνοι στα μη μουσουλμανικά μιλλέτια, η κάθε θρησκευτική κοινότητα (Millet) ήταν πια υποχρεωμένη να προτείνει μεταρρυθμίσεις του καθεστώτος της. Έτσι το Οικουμενικό Πατριαρχείο δια της συγκροτήσεως ειδικών συμβουλίων συνέταξε τους νέους και σύμφωνους με τις μεταρρυθμίσεις της Υψηλής Πύλης κανονισμούς των Ρωμιών υπηκόων του Σουλτάνου. Οι κανονισμοί αυτοί, με τον τίτλο: «Γενικοί Κανονισμοί περί διευθετήσεως των Εκκλησιαστικών και Εθνικών πραγμάτων των υπό τον Οικουμενικό Θρόνο διατελούντων Ορθοδόξων Χριστιανών υπηκόων της Α. Μεγαλειότητος του Σουλτάνου», συντάχθηκαν και ψηφίστηκαν το 1860 από τα μέλη (κληρικούς και λαϊκούς) του Εθνικού Προσωρινού Συμβουλίου και το έτος 1862 επικυρώθηκαν από τον Σουλτάνο. Από τότε οι Γενικοί (ή Εθνικοί) Κανονισμοί, όπως εύστοχα επισημαίνει ο Χαράλαμπος Παπαστάθης, «αποτέλεσαν τον ειδικό συνταγματικής υφής – θα μπορούσαμε ίσως να πούμε με τη νεώτερη ορολογία – χάρτη των δικαιωμάτων του Γένους μέχρι το 1923, οπότε και καταργήθηκαν από τη Συνθήκη της Λωζάννης».

Το οργανωμένο λοιπόν κοινοτικό σύστημα ως μια «ιδιαιτέρη ή ιδιότυπη» μορφή τοπικής Αυτοδιοικήσεως μέσω της άριστης συνεργασίας των εφοροδημογερόντων, εκκλησιαστικών και σχολικών εφοροεπιτρόπων με τους κατά τόπους Μητροπολίτες και λοιπούς κληρικούς συνέβαλαν στην πρόοδο και ανάπτυξη των ελληνορθοδόξων κοινοτήτων όπου παρατηρήθηκε μια αξιολογη και αξιοζήλευτη ακμή σε εκκλησιαστικό, εκπαιδευτικό, οικονομικό και εν γένει κοινωνικό επίπεδο.

Στον σωζόμενο Εκκλησιαστικό (Κοινοτικό) Κώδικα της παλαιφάτου και θρακοπελάγιας Μητροπόλεως Σηλυβρίας, στον οποίο τα καταγεγραμμένα και υπογεγραμμένα κείμενα χρονολογούνται από την 14^η Φεβρουαρίου 1819 έως και την 14^η Μαΐου 1876, διαπιστώνουμε την αξιοθαύμαστη οργάνωση και λειτουργία

του κοινοτικού συστήματος καθώς και την άριστη συνεργασία των εμπλεκομένων αρμοδίων κοινοτικών προσώπων, ήτοι εφοροδημογερόντων, εκκλησιαστικών και σχολικών εφοροεπιτρόπων με τους εκάστοτε Μητροπολίτες Σηλυβρίας για την συνετή διοίκηση και διευθέτηση των κοινοτικών υποθέσεων, των Εκκλησιαστικών, των εκπαιδευτικών και των λοιπών φιλανθρωπικών ευαγών ιδρυμάτων, την τιμιά διαχείριση των οικονομικών της κοινότητας, των Εκκλησιών και των σχολείων, την άοκνη και ανύστακτη μέριμνα για την ανέγερση νέων εκκλησιών και εκπαιδευτηρίων με την παράλληλη αξιοποίηση της κοινοτικής περιουσίας προς όφελος της απρόσκοπτης λειτουργίας των εκπαιδευτικών και λοιπών κοινοτικών ιδρυμάτων (καταστημάτων) μέσω της εξασφάλισης της μισθοδοσίας του διδακτικού προσωπικού και των λοιπών λειτουργικών οικονομικών αναγκών αυτών. Ιδιαίτερη μνεία στις σελίδες του κοινοτικού Κώδικος γίνεται στους Μεγάλους Ευεργέτες, Ευεργέτες, Δωρητές και Συνδρομητές υπέρ των Εκκλησιών και Εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της ελληνορθόδοξου Κοινότητας Σηλυβρίας.

Χάριν δε της ιστορίας αναφέρουμε ότι ο σωζόμενος κοινοτικός Κώδικας ανοίγει με την καταγραφή του κειμένου, το οποίο «ιδία χειρί» συνέταξε ο Μητροπολίτης Σηλυβρίας Διονύσιος (1821-1826) με την ανάληψη των αρχιερατικών του καθηκόντων στην έδρα της εκκλησιαστικής Επαρχίας του, όπου γράφει: «...ήλθον εις την Ιεράν μου ταύτην μητρόπολιν, απολαύσας μετά χαράς και ευχαριστίας τους ευλογημένους χριστιανούς μου, ευλόγησα αυτούς κατά το απαραίτητον μου χθες, ο δε γε θεάνθρωπος Σωτήρ ημών Χριστός δια πρεσβειών της Κυρίας ημών Θεοτόκου ενισχύσει και οδηγήσει καμέ εις ποιμαντορίαν πνευματικήν του εν χειρισθέντος μοι λογικού ποιμνίου εν παντί έργω αγαθώ. Αμήν».

I. Διορισμός Εκκλησιαστικών και Σχολικών Εφοροεπιτρόπων. Διαχείριση κοινοτικής περιουσίας και έλεγχος λογαριασμών (εσόδων – εξόδων) Εκκλησιών και Εκπαιδευτηρίων

Μέσα από τα καταγεγραμμένα στον Κώδικα της Κοινότητας Σηλυβρίας πρακτικά των συνεδριάσεων των εφοροδημογερόντων, εκκλησιαστικών και σχολικών εφοροεπιτρόπων υπό την προεδρία των εκάστοτε Μητροπολιτών Σηλυβρίας πληροφορούμαστε ότι κατ' έτος, κατά την ημέρα της εορτής της Οσίας Ξένης της οποίας η ιερά μνήμη ετιμάτο στη Σηλυβρία κατά την 25^η Ιανουαρίου, όπου εφυλάσσετο το ιερό λείψανο της Οσίας μέχρι και το 1922, εθεωρούντο λεπτομερώς οι λογαριασμοί (εσόδων – εξόδων) των Επιτρόπων της κοινότητας. Αναφέρεται επίσης ότι μετά τον εσπερινό προσκαλούνταν οι πρόκριτοι της κοινότητας υπό του εκάστοτε Μητροπολίτου Σηλυβρίας στην Μητρόπολη, όπου εθεωρούντο οι ετήσιοι λογαριασμοί και γινόταν ο διορισμός των νέων επιτρόπων και εφόρων. Συχνά όμως πολλοί εξ αυτών αρνούσαν να αποδεχθούν τον διορισμό τους και σχεδόν μετά βίας πειθαναγκάζονταν «όπως φιλήσουν χέρι» (εννοείται του Μητροπολίτου), οπότε με την πράξη τους αυτή εθεωρείτο ότι είχαν δεχθεί. Σε πολλά πρακτικά διαβάζουμε ότι κατά τους μήνες Νοέμβριο και Δεκέμβριο εκάστου έτους προσκαλούνταν οι επίτροποι των εκκλησιών ενώπιον του Μητροπολίτου και των λοιπών εφοροδημογερόντων και προκρίτων της επαρχίας προκειμένου να αποδώσουν το προϊόν των χρημάτων της επιτροπής τους, καθώς επίσης και τα χρήματα του Κηροπωλείου που λειτουργούσε υπό την άμεση εποπτεία της Μητροπόλεως. Σε

ορισμένα πρακτικά καταγράφεται ο διορισμός εκκλησιαστικών επιτρόπων όχι μόνο κατά μήνα Ιανουάριο αλλά και σε άλλους μήνες του έτους. Είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστική η ιστορική μαρτυρία που αφορά το κατ' έτος και μάλιστα κατά μήνα Ιανουάριο, άνοιγμα του «ιδιαιτέρου κυτίου», που υπήρχε στην Ιερά Μητρόπολη Σηλυβρίας, υπέρ του Παναγίου Τάφου, και την καταμέτρηση του συγκεντρωθέντος χρηματικού ποσού σε γρόσια, το οποίο απεδίδετο στον κατ' εκείνη την ημέρα παρόντα Άγιο Πρωτοσύγκελο ή και σε κάποιο άλλο κληρικό της αγιοταφικής αδελφότητας. Πολύ προσοχή επεδείκνυε η κοινοτική εφοροδημογεντία και για το πάντοτε φλέγον ζήτημα της χρηστής και αποτελεσματικής εξοφλήσεως των οφειλομένων χρηματικών ποσών εκ μέρους των Εκκλησιών προς τρίτα πρόσωπα. Οι δε συνηθέστερες εκκλησιαστικές δαπάνες αφορούσαν τη συντήρηση και εύρυθμη λειτουργία των εκκλησιών, όπως κτιριακές επισκευές, αγορά εσωτερικού εκκλησιαστικού εξοπλισμού, ιερών σκευών, αμφίων, κήρου, ελαίου, οίνου κ.ά. καθώς και για την ανέγερση νέων εκκλησιών. Ορισμένα χρηματικά ποσά εδίδοντο και για την συντήρηση και τον εσωτερικό εξοπλισμό του Επισκοπείου. Παράλληλα όμως ένα σεβαστό κατ' έτος ποσό από τα έσοδα των εκκλησιών εδίδετο σε απόρους ως έκφραση της φιλανθρωπικής στοργής της Μητροπόλεως προς τους πάσχοντες και ενδεείς χριστιανούς της κοινότητας. Καταγράφονται επίσης περιπτώσεις προσφοράς φιλοδωρημάτων σε διάφορους εργάτες καθώς και εκτάκτων απρόβλεπτων εξόδων, όπως συνέβη το 1842, όταν οφειλέτες ήταν οι Εβραίοι αλλά λόγω παρεμβάσεων της τοπικής οθωμανικής διοικήσεως υποχρεώθηκαν οι χριστιανοί της κοινότητας να αποπληρώσουν τα χρέη εκείνων.

Από την επισταμένη μελέτη των καταγεγραμμένων εφοροδημογεροντικών πρακτικών του κοινοτικού κώδικος πληροφορούμαστε ότι κατά μήνα Ιανουάριο ή Φεβρουάριο εθεωρούντο και οι λογαριασμοί των σχολείων της Σηλυβρίας στους οποίους καταγράφονταν τα ετήσια έσοδα και έξοδα τους, που αφορούσαν την κτιριακή συντήρησή τους, την μισθοδοσία του εκπαιδευτικού προσωπικού και την αγορά του αναγκαίου σχολικού υλικού και παιδαγωγικού εξοπλισμού για την ποιοτική και απρόσκοπτη λειτουργία τους. Οι σχολικοί επίτροποι λογοδοτούσαν ενώπιον του σώματος της κοινοτικής εφοροδημογεντίας η οποία συνεδρίαζε υπό την προεδρία του εκάστοτε Μητροπολίτου Σηλυβρίας και εν συνεχεία είτε επανεδιορίζοντο οι ίδιοι σχολικοί επίτροποι είτε διορίζονταν νέοι. Τα δε αναγκαία χρηματικά ποσά για την συντήρηση και λειτουργία των σχολείων ελαμβάνοντο ως επί το πλείστον από τα παγγάρια των εκκλησιών της κοινότητας και τούτο καταγράφεται σε ένα πρακτικό του Κώδικος, κατά μήνα Φεβρουάριο του 1827, όπου αναφέρεται ότι: «Γνώμη δε κοινή προσεθήκαμεν εκ των παγγαρίων της Εκκλησίας γρόσια 7723: ήτοι γρόσια επτά χιλιάδες και επτακόσια είκοσι τρία, ως φαίνονται άνωθεν, και εγένετο ήδη όλη η προίκα των σχολείων η ανωτέρω. Γνώμη δε κοινή ημών και των τιμιωτάτων τζορμπατζήδων και δημογερόντων εξελεξάμενοι εδιωρίσαμεν επιτρόπους των διαλειφθέντων δύο σχολείων, τον τε τιμιώτατον κυρ Σωτήριον Βαφέα και τον τιμ. κυρ Μανωλάκην Σωτηριάδην δια να επιστατώσι μετά αγάπης και προθυμίας εις όλας τας ανάγκας των σχολείων...».

Είναι άξια μνείας η ιστορική μαρτυρία, που καταγράφεται σε πρακτικό του κοινοτικού κώδικος, υπό ημερομηνία 23 Φεβρουαρίου του 1830, και αφορά την ενίσχυση των ελληνικών εκπαιδευτηρίων. Στο πρακτικό αυτό αναφέρεται ότι υπό

την προεδρία του Μητροπολίτου Σηλυβρίας Ιεροθέου (1826-1834) και συνεδριάζοντων των επιτρόπων, Τζορμπίδων, Δημογερόντων και Πρωτομαστόρων, Ψωμάδων και Σιμιτζίδων εκρίθη ως δίκαιο, ψυχοφελές και σωτηρίον, οι παραπάνω μνηνονευθέντες επαγγελματίες να προσφέρουν τα μέχρι τότε αφιερωμένα χρηματικά ποσά στο Μοναστήριον της Αγίου Σπυρίδωνος, προκειμένου να ανεγερθούν τα νέα ελληνορθόδοξα εκπαιδευτήρια της Σηλυβρίας και να έχουν και οι ίδιοι «μέρος κτητορίας». Το δε αναφερόμενο ποσό ανερχόταν κατά την περίοδο εκείνη σε 3.055 γρόσια.

Χρηματοδοτική πηγή για τη λειτουργία των ελληνικών σχολείων της κοινότητας ήταν και οι κατά καιρούς δωρητές και μεγάλοι ευεργέτες, όπως ήταν ο Σταυρής Βεζιρτζής, πάππος του Μητροπολίτου Ιερισσού και Αγίου Όρους Σωκράτους Σταυρίδη. Από τη συγκριτική μελέτη των εφοροδημογεροντικών πρακτικών του κοινοτικού Κώδικος διαπιστώνουμε ότι η μηνιαία μισθοδοσία του διδακτικού προσωπικού των εκπαιδευτηρίων ήταν ανάλογη της ειδικότητας, των σπουδών και του παιδαγωγικού διδακτικού έργου που προσέφερε το κάθε πρόσωπο στο Κοινό Ελληνικό και Αλληλοδιδακτικό σχολείο, στο Αρρεναγωγείο και στο Παρθεναγωγείο. Διαφοροποιούνταν δηλαδή ο μισθός του Διδασκάλου, Ελληνοδιδασκάλου, Κοινού Διδασκάλου, και της Διδασκαλίσσης από εκείνο του Αλληλοδιδάκτη (Αλληλοδιδάσκαλος), Υποδιδασκάλου και Παιδονόμου.

Ενδεικτικά αναφέρουμε έναν από τους πολλούς καταγεγραμμένους ετήσιους απολογισμούς των ελληνικών σχολείων, υπό ημερομηνία 12 Ιανουαρίου 1839, στον οποίο αναφέρονται τα εξής: «Επί απολογισμού 37677 γρ. εδόθησαν εις μηνιάτικα διδασκάλων ελληνικού 5.200, Παιδαγωγών 1050-250 Τζελεμπή το όλον 1300, Διακόνων 275, Κράχτου 1375 και εις ένα λεξικόν βαρήνου δια το σχολείον άλληλο 125 και εις δύο σώματα του Πλουτάρχου εις Ελληνικόν Σχολείον και εις ένα Τυπικόν... εις κάρβουνα σχολείου 366, εις Ελληνικόν Σχολείον εις μερεμέτ 335, εις τα σχολεία διάφορα ψιλά έξοδα 78». Και στον απολογισμό του επομένου έτους (1840) καταγράφονται τα εξής: «Τον Διδάσκαλον Ελληνικόν εις 1 χρόνον 5200, τον Κοινόν Διδάσκαλον εις 15 ½ μήνας 1985, εις Κράχτην μισθός ενός χρόνου 1195, τον Διάκονον εξ (6) μηνών μηνιαία 180».

Σε μία καταγραφή του κοινοτικού κώδικος αναφέρεται ότι κατά το έτος 1857 τα έξοδα της Εκκλησίας της Αγίας Θεοδοσίας, του Παραπορτίου και του Μοναστηρίου ανέρχονταν στο ποσό των 1600 γροσίων. Να επισημάνουμε ότι η εκκλησία της Αγίας Θεοδοσίας κατεδαφίσθη και πριν πολλά έτη εσώζετο μόνο μία μαρμάρινη στήλη στην πλατεία, εντός της συνοικίας των Ρωμιών, προς το «Γιάρι». «Παραπόρτι» ελέγετο ο ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου λόγω της υπάρχουσας «παρ' αυτόν μικράς θύρας του τείχους», ενώ «Μοναστήρι» ελέγετο ο ναός του Αγίου Σπυρίδωνος πλησίον των αρχαίων τειχών στον «Καλέ» (Κάστρο).

Στα φύλλα του Κοινοτικού Κώδικος διαβάζουμε ότι με πρωτοβουλία του εκάστοτε Μητροπολίτου Σηλυβρίας και κατά τακτά χρονικά διαστήματα, όπως καταγράφεται για τα έτη 1826, 1831, 1834 και 1838, διενεργήθηκε λεπτομερής καταγραφή των ιερών σκευών, αμφίων καθώς και των κοινών πραγμάτων που εφυλάσσοντο τόσο στους ναούς όσο και στο επισκοπικό μέγαρο της κοινότητας. Η εκκλησιαστική και εν

γένει κοινοτική περιουσία ήταν σεβαστή και η λεπτομερής καταγραφή απέβλεπε στην διατήρησή της και στην αποφυγή οικονομικών σκανδάλων.

II. Ανέγερση Εκκλησιών και Εκπαιδευτηρίων

Πολύτιμες ιστορικές μαρτυρίες αντλούμε από τα καταγεγραμμένα πρακτικά των συνεδριάσεων των εφοροδημογερόντων και προκρίτων υπό την προεδρία του εκάστοτε Μητροπολίτη Σηλυβρίας, οι οποίες αναφέρονται στην ανέγερση Εκκλησιών και Εκπαιδευτηρίων, τόσο στη Σηλυβρία όσο και στις λοιπές κοινότητες - ενορίες της Μητροπόλεως.

Όσον αφορά την ανέγερση νέων εκκλησιών παρατηρούμε την λεπτομερή καταγραφή των δωρεών και εισφορών που εισέπραττε καθώς και των εξόδων που δαπανούσε η κοινότητα σε αγαστή συνεργασία με την Μητρόπολη για την αποπεράτωση των ποικίλων οικοδομικών εργασιών. Σε φύλλο του κοινοτικού κώδικος καταγράφεται το ακριβές περιεχόμενο του κατά Μάιο του 1863 Πατριαρχικού Γράμματος, το οποίο απέστειλε ο Οικουμενικός Πατριάρχης Ιωακείμ Β΄ (1860-1863) στον Μητροπολίτη Σηλυβρίας Ζαχαρία (1861-1877) και τον ενημέρωνε ότι ο επιφανής Ιατρός και Μέγας Ευεργέτης της Ελληνορθόξου Κοινότητας των Επιβατών, που υπήγετο στην εκκλησιαστική δικαιοδοσία της Μητροπόλεως Σηλυβρίας, προτίθεται πλησίον του Παθναγωγείου το οποίο ο ίδιος ανοικοδόμησε να ανεγείρει ιερό ναό προκειμένου να λειτουργήσει ως Μοναστήριον, περιβεβλημένο δια της Σταυροπηγιακής αξίας και χάριτος και έχοντας την αναφορά του στον Αγιώτατο Οικουμενικό Θρόνον, όπως και τα λοιπά Σταυροπήγια και Ιερά Καταγώγια. Στο ίδιο Πατριαρχικό γράμμα ο Κωνσταντινουπόλεως Ιωακείμ Β΄ επισημαίνει στον Σηλυβρίας Ζαχαρία και τα εξής: «Δια τούτο εγκριθείσης εκκλησιαστικώς της αιτήσεως της εξοχότητός του επειδή κατά την τάξιν απαιτείται, ίνα παρά της καθ' ημάς του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας αποσταλείς καταβληθή σταυρός εν τω ανεγερθησομένω Ναώ επ' ονόματι των Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων μετά παρακκλησίου επ' ονόματι των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης, ανατιθέμενοι την Ιεράν ταύτην πράξιν τη Αυτής Ιερότητι εντελλόμεθα και παραγγέλλομεν αυτή, όπως μεταβάσα εις την ρηθείσαν κωμόπολιν των Επιβατών πήξη τον αποστελλόμενον Αυτή Σταυρόν επί του εν τω ρηθέντι Παθναγωγείω ανοικοδομηθησομένου ιερού ναού εις γνώρισμα της σταυροπηγιακής αυτού χάριτος κατά την αίτησιν του θεοφιλούς κτίτορος...».

Σημαντική επίσης είναι και η καταγραφή στον Κοινοτικό Κώδικα του ιστορικού της ανεγέρσεως νεόδμητου ναού στο χωριό Κορφαλή. Πληροφορούμεθα λοιπόν ότι ο θεμέλιος λίθος της νέας Εκκλησίας στην ενορία αυτή ετέθη την 25 Μαρτίου του 1866, ημέρα του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου και ετελέσθη και η ακολουθία του Αγιασμού από τον Μητροπολίτη Σηλυβρίας Ζαχαρία, κατόπιν της εκδόσεως υψηλού Βασιλικού Φιρμανίου. Τα εγκαίνια του Ιερού ναού έλαβαν χώρα από τον ίδιο Μητροπολίτη στις 18 Μαΐου 1869 και «η μνήμη της Ιεράς Εκκλησίας ονομάσθη κατ' αίτηση των εγχωρίων χριστιανών επ' ονόματι των Αγίων Θεοστέπων Βασιλέων Κωνσταντίνου και Ελένης».

Ο Βράτζης Νεόφυτος, ο οποίος εξελέγη την 23 Οκτωβρίου του 1872 και επ' ολίγον καιρόν εχρημάτισε αντιπρόσωπος του Μητροπολίτου Σηλυβρίας Κυρίλλου (1878-1881), γράφει «ιδία χειρί» σε φύλλο του κοινοτικού Κώδικος ότι ο ναός των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης στο χωριό Κορφαλή έγινε παρανάλωμα του πυρός κατά την διάβαση των προσφύγων. Έπειτα δε με πρωτοβουλία του Μητροπολίτου Σηλυβρίας Ζαχαρία (1861-1877) και δια της συνδρομής και δαπάνης των φιλευσεβών Ορθοδόξων Χριστιανών ολοκληρώθηκε η ανοικοδόμηση του ναού ενώ τα εγκαίνια αυτού ετελέσθησαν υπό του Βράτζης Νεοφύτου. Χάριν της ιστορίας αναφέρουμε ότι το χωρίον Κορφαλή, που ευρίσκετο πλησίον της σιδηροδρομικής γραμμής (έπειτα σιδηροδρομικός σταθμός) κατοικούνταν από 100 τουρκικές και άλλες τόσες ελληνικές οικογένειες εκ των οποίων οι μισές ήταν βουλγαρόφωνες. Οι χριστιανοί διατηρούσαν δημοτικό σχολείο και από το 1908-1912 Παρθεναγωγείο. Μετά την εκκένωση της Ανατολικής Θράκης από τον Ελληνικό στρατό, οι μεν ελληνόφωνοι κάτοικοι εκγατεστάθησαν στην Ελλάδα, οι δε βουλγαρόφωνοι παρέμειναν για λίγα έτη και έπειτα εκγατεστάθησαν στη Βουλγαρία.

Από τα εφοροδημογεροντικά πρακτικά πληροφορούμεθα επίσηςότι ανάλογη πρωτοβουλία ανεγέρσεως Εκκλησίας στο χωριό Αύρεν ή Άβρεν (τουρκιστί Ακ Βιράν) ανέλαβε κατά το έτος 1875 ο Μητροπολίτης Σηλυβρίας Ζαχαρίας, αφού κατόπιν αιτήσεώς του εκδόθηκε υψηλό αυτοκρατορικό φερμάνιο δια του οποίου εγκρίνετο η ανέγερση της εκκλησίας επ' ονόματι της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Στο ίδιο κοινοτικό πρακτικό αναφέρεται ότι για πρώτη φορά ανηγέρθη Εκκλησία στο χωριό Άβρεν κατά το έτος 1875 απέναντι της όχθης της συνοικίας των εκεί κατοίκων Οθωμανών. Η δε εκεί λειτουργούσα σχολή ανηγέρθη το έτος 1872 με την επιστασία του Αρχιδιακόνου Ιεροθέου Αϊναλίδη και τη συνδρομή του Σηλυβρίας Ζαχαρία και των κατοίκων του χωριού. Σημειωτέον ότι το χωριό Άβρεν είχε περί τις 150 βουλγαρόφωνες οικογένειες, οι οποίες μετά την ανακήρυξη του τουρκικού Συντάγματος 1908 προσχώρησαν στη σχισματική βουλγαρική εξαρχία. Μετά δε τους Βαλκανικούς πολέμους μετανάστευσαν στη Βουλγαρία.

Καθοριστικό ρόλο διεδραμάτιζε η εφοροδημογεροντία σε συνεργασία με τους κοινοτικούς σχολικούς εφοροεπιτρόπους υπό την προεδρία του εκάστοτε Μητροπολίτου Σηλυβρίας και για την ανέγερση και λειτουργία ελληνικών εκπαιδευτηρίων. Έτσι σε καταγεγραμμένο κοινοτικό πρακτικό του Κώδικα διαβάζουμε ότι στην κατά την 1^η Ιουλίου του 1846 συνεδρίαση των εφοροδημογερόντων και προκρίτων της κοινότητας υπό την προεδρία του Μητροπολίτου Σηλυβρίας Σωφρονίου (1838-1849) απεφασίσθη η ανέγερση κοινής Αλληλοδιδασκτικής Σχολής καθώς και «μερικοί οντάδες» για τους προσκυνητές οι οποίοι προσέρχονταν στην Ιερά πανήγυρη του ναού της Υπεραγίας Θεοτόκου όπου συνέβαιναν πολλές καταχρήσεις από τους διανυκτερεύοντες λόγω της εορτής πιστούς. Στην καταγραφή αυτή αναφέρεται ότι το ποσό για την ανέγερση της Αλληλοδιδασκτικής Σχολής ανήρχετο στα 7.000 γρόσια. Διαπιστώνουμε στα καταγεγραμμένα πρακτικά από το 1849 έως το 1851 ότι το ποσό αυξήθηκε στις 57.605, γρόσια. Τελικώς, σύμφωνα με το υπό ημερομηνία 27 Οκτωβρίου 1860 πρακτικό του κοινοτικού κώδικα, πληροφορούμεθα ότι ο θεμέλιος λίθος της Ελληνικής και Αλληλοδιδασκτικής Σχολής ετέθη την 3^η Ιουνίου του 1859 και ετοποθετήθησαν ως επιστάτες του έργου οι κύριοι Πολυχρόνιος Ανδρεάδης,

Χριστόδουλος Σταυρίδης και Δρόσος Μαργαρίτης, ενώ ως γραμματεείς και ταμίας εδιορίσθησαν οι κύριοι Ελευθέριος Σταυρίδης και Νικόλαος Χριστοδούλου. Μεταξύ των συνδρομητών και ευεργετών για την ανοικοδόμηση της Σχολής αναφέρονται ο Μητροπολίτης Σηλυβρίας Μελέτιος (1853-1861) με προσφορά 3.600 γροσίων και ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων με προσφορά 1.000 γροσίων. Η σχολή αυτή, η οποία οικοδομήθηκε στον περίβολο της Μητροπόλεως και απέναντι του κήπου της Αρμενικής Εκκλησίας, λειτούργησε μέχρι το 1922, οπότε η Ανατολική Θράκη κατέστη ορφανή του ελληνορθόδοξου ποιμνίου της και το κτίριο της σχολής όπως και τα υπόλοιπα εκπαιδευτήρια και οι ναοί κατεδαφίσθησαν.

III. Εκκλησιαστικές αποφάσεις επί ποιμαντικών ζητημάτων και αστικής φύσεως υποθέσεων

Στα φύλλα του κοινοτικού κώδικα αποκαλύπτεται γλαφυρά η μέριμνα των Μητροπολιτών Σηλυβρίας επί ενδοεκκλησιαστικών και ποιμαντικών ζητημάτων, τα οποία αντιμετώπιζονταν σε αγαστή συνεργασία με τους εφοροδημογέροντες. Σε καταγεγραμμένο πρακτικό, υπό ημερομηνία 1^η Σεπτεμβρίου 1848, πληροφορούμαστε ότι ο Μητροπολίτης Σηλυβρίας Σωφρόνιος (1838-1849) κατόπιν της πρωτοβουλίας και ομοφώνου γνώμης των εφοροδημογερόντων και προκρίτων της κοινότητας, απεφάσισε να καταργήσει μία «καταχρηστική συνήθεια», όπως ο ίδιος την χαρακτηρίζει, η οποία επικρατούσε στη Σηλυβρία, όταν στην κατ' έτος εορτή του Μητροπολιτικού ναού της Κοιμήσεως της Υπεραγίας Θεοτόκου εξήρχετο του ναού η θαυματουργή και εφέστιος εικόνα της Θεομήτορος προκειμένου οι προσκυνητές να διέλθουν κάτωθεν αυτής. Φαίνεται ότι ο Μητροπολίτης έλαβε την απόφαση αυτή κατόπιν της ομογνώμου προτάσεως των εφοροδημογερόντων και επί τη βάσει πνευματικών – ποιμαντικών κριτηρίων. Σημειωτέον ότι πρόκειται για την ιστορική και θαυματουργή εικόνα της «Σηλυβριανής Παναγίας», η οποία εσώθη κατά την «μεγάλη έξοδο» των Θρακών το έτος 1922 και οι Σηλυβριανοί την μετέφεραν στον Ιερό Ναό Τιμίου Προδρόμου Καβάλας, όπου φυλάσσεται μέχρι και σήμερα.

Άξια μνείας είναι και η καταγεγραμμένη μαρτυρία σύμφωνα με την οποία, κατόπιν αποφάσεως της Ιεράς Μητροπόλεως Σηλυβρίας και των εφοροδημογερόντων, επιμύοντο κατ' έτος, την 30^η Ιανουαρίου, ημέρα της εορτής των Αγίων Τριών Ιεραρχών, οι ζώντες και κεκοικημένοι ευεργέτες, δωρητές και συνδρομητές των Ιερών Καθιδρυμάτων της πόλεως. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός επίσης ότι ο εκάστοτε Μητροπολίτης σε συνεργασία με τους εφοροδημογέροντες και εκκλησιαστικούς επιτρόπους επιλαμβάνονταν και των ζητημάτων της χρήσεως και κτήσεως, της εκ κανονικής πωλήσεως ή και παραχωρήσεως μεταβιβάσεως των στασιδίων εντός των ναών της κοινότητας. Μεταξύ δε των αρμοδιοτήτων του κοινοτικού οργάνου τής υπό τον εκάστοτε Μητροπολίτη Σηλυβρίας εφοροδημογεροντίας ήταν η επικύρωση με την παρουσία και κάποιων μαρτύρων, των διαφόρων δωρεών, διαθηκών και προικοσυμφώνων, όπως ταύτα καταγράφονται στον κοινοτικό κώδικα της Μητροπόλεως Σηλυβρίας.

Η ιστορική ιχνηλασία αναφορικά με την εσωτερική λειτουργία και τις αρμοδιότητες των κοινοτικών οργάνων πιστοποιεί την ιστορική αλήθεια ότι ο «κοινοτικός θεσμός» υπό την επίβλεψη και μέριμνα των κατά τόπους Μητροπολιτών του Οικουμενικού Πατριαρχείου υπήρξε το «ζωντανό κύτταρο» για την κοινωνική, οικονομική, εκπαιδευτική και εν τέλει εθνική, επιβίωση του υπόδουλου Γένους, ενώ στην σύγχρονη εποχή η ανυπαρξία του «κοινοτικού πνεύματος» στις ενορίες και στην κοινωνία έχει καταστήσει τις ανθρώπινες σχέσεις σε απρόσωπες, εγωκεντρικές, φίλαυτες και αφιλάνθρωπες «παράλληλες συνυπάρξεις» ατομικών μονάδων και όχι προσώπων.

Υ.Γ. Το παρόν ιστορικό κείμενο αφιερούται υϊκώς και βαθυσεβάστως σε όλους τους νυν Μητροπολίτες του Οικουμενικού Πατριαρχείου, οι οποίοι φέρουν το «Ωμοφόριον» της διαποιμάνσεως των «εμπερίστατων και ουχί νεκρών εν τίτλοις» Μητροπόλεων της Ανατολικής Θράκης, ήτοι στους Τυρολόης και Σερεντίου Παντελεήμονα (Ομότιμο Καθηγητή Πανεπιστημίου), Αδριανουπόλεως Αμφιλόχιο, Μυριοφύτου και Περιστάσεως Ειρηναίο, Σηλυβρίας Μάξιμο τον οραματιστή και στον εκ Θράκης «όμαιμο» και ομοπάτριδα Καλλιουπόλεως και Μαδύτου Στέφανο (Πρωτοσυγκελλεύοντα του Οικουμενικού Πατριαρχείου), τον έλκοντα την εκ μητρός καταγωγή του από την παλαίφατη κοινότητα Μαρωνείας.